

ФЕРТИЛ ЁШДАГИ АЁЛЛАРДА ПАРОДОНТ КАСАЛЛИКЛАРНИ ТАРҚАЛИШИНING ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Курязов Акбар Курамбаевич¹, Олимов Сиддик Шарифович²

1 - Тошкент тиббиёт академияси Урганч филиали, Ўзбекистон Республикаси, Урганч ш.;

2 – Бухоро давлат тиббиёт институти, Ўзбекистон Республикаси, Бухоро ш.

ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ РАСПРОСТРАНЕНИЯ ЗАБОЛЕВАНИЙ ПАРОДОНТА У ЖЕНЩИН ФЕРТИЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Курязов Акбар Курамбаевич¹, Олимов Сиддик Шарифович²

1 - Ургенчский филиал Ташкентской медицинской академии, Республика Узбекистана, г. Ургенч;

2 – Бухарский государственный медицинский институт, Республика Узбекистан, г. Бухара

DISTINCTIVE FEATURES OF THE SPREAD OF PERIODONTAL DISEASES IN WOMEN OF FERTILE AGE

Kuryazov Akbar Kurambaevich¹, Olimov Siddiq Sharifovich²

1 - Urgench branch of the Tashkent Medical Academy, Republic of Uzbekistan. Urgench;

2 – Bukhara State Medical Institute, Republic of Uzbekistan, Bukhara

e-mail: info@bdti.uz

Резюме. Фертил ёшдаги аёллар пародонт касалликларини учраши, оғиз бўшлиғи аъзолари патологияларини, оғиз бўшлиғи аъзолари ва тиш – жағ тизими касалликлари ва самарали даволаш ҳамда олдини олиш услубларини клиник амалиётга қўллаш ва оғиз бўшлиғини бошқа турдаги патологияларини камайтириши.

Калит сўзлар: Оғиз бўшлиғи аъзолари ҳолати, пародонт касалликлари, клиник ва профилактик.

Abstract. Women of fertile age may face periodontal diseases, reduce oral pathology, diseases of the oral cavity and gums, and introduce effective treatment into clinical practice, as well as methods of prevention and other types of oral pathologies.

Keywords: The condition of the oral organs, clinical and preventive periodontal diseases.

Тадқиқотнинг долзарблиги. Тадқиқотда катнашаётган беморлар гуруҳи яшаш шароитини, оғиз бўшлиғи аъзолари патологияларини, беморларнинг кўпроқ қайси турдаги патологиялар билан врач стоматологга мурожати, беморларнинг шикоятлари ва касалликнинг клиник кўринишларига эътибор қаратилган ҳолатда ушбу патологияларни самарали даволаш ҳар бир стоматологнинг кундалик вазифасига айланиб келмоқда.

Пародонт касалликлари ер шари аҳолиси ўртасида кенг тарқалган. Охириги йилларда дунёнинг турли регионларида аҳоли ўртасида, тишлар кариеси ва пародонт касаллигининг ортиб бориши тўғрисида кўп етарли текширишлар ўтказилган [1, 3, 5, 7]. Ушбу тадқиқотлар яққол амалий йўналишга эга бўлди. Соф ёзма ҳолатда секин-аста амалий аҳамиятга яъни стоматологик хизматни тақиллаштириш учун муҳим аҳамиятга эгадир.

Пародонт касалликлари билан шикастланганлик хусусиятини ёритувчи етарлича кўп миқдордаги маълумотлар келтирилган. Улар

дунёнинг турли минтақаларидаги стоматологик касалликларнинг юқори частотасидан дарак беради [2, 4, 6].

Пародонт тарқалганлиги жуда юқори даражада эканлиги аниқланган. Аниқланганки у ёш ўтган сари кўпайиб боради ва турли шаҳарларда турлича бўлади. Муаллифлар томонидан шу нарса исботланганки, кариес билан шикастланиш интенсивлиги эркакларга қараганда аёлларда ифодаланганроқдир.

Пародонт касалликлари билан шикастланганлик кўрсаткичларининг ичимлик сувида, тупроқда ва озик-овқат маҳсулотларидаги микроэлементларнинг таркибига боғлиқлиги ўрганилган.

Пародонт касалликлари билан касалланиш кўрсаткичлари орасида ўзаро боғлиқлик мавжудлиги ҳақида маълумотлар бор. Стоматологик касалликлар тарқалганлигининг улка ва тиббий географик хусусиятлари аниқланган. Чунончи, исботланганки жойнинг географик кенлиги ҳам шу ерда яшовчи

аҳолининг тишлар кариеси билан кўрсаткичлари даражасига таъсир қилар экан: Шимолда (Европанинг шимолий қисми, шимолий Америкада) кариес билан касалланиш кўрсаткичлари юқори бўлса, Жанубий-Шарққа (Африканинг тропик ва экваториал зонасида, Жанубий-Шарқий Осиёнинг экваториал зонасида ва Тинч океани оролларида, у ердаги йирик шаҳарлар бундан мустасно) қараб уларнинг даражаси пасайиб боради.

Пародонт касалликлари ҳамдўстлик давлатларида ҳам тишлар кариесининг тарқалганлиги бир текисда эмас. Аниқланганки, шаҳар аҳолисининг тишлари кариесини тарқалганлиги ва интенсивлиги кўрсаткичлари қишлоқ аҳолисига нисбатан анча юқоридир. Тадқиқотлар пайтида ичимлик сувини сунъий фторлаш йўли билан ўтказилган профилактик тадбирларнинг эффе́ктивлиги кўрсатиб берилган.

Пародонт касалликлари тишлар кариеси сингари жуда кенг тарқалган бўлиб, ЖССТ маълумотларига кўра дунёнинг 95% катта ёшдаги аҳолиси пародонт касалликларининг у ёки бу белгиларига эга. Барча пародонт касалликларининг 90-95% ини гингвит ва пародонтит ташкил этади.

Пародонт касалликлари дунёнинг турли мамлакатларида яшовчи катта ёшдаги аҳоли ўртасида тарқалганлигини характерловчи кенг эпидемиологик материал қатор тадқиқотчилар мақолаларида келтирилган. Улар томонидан олинган маълумотлар гувоҳлик берадики, дунёнинг турли минтақаларида мазкур касалликлар билан касалланиш даражаси турличадир.

Маълумотларга кўра пародонт касалликлари кариесдан фарқли ўлароқ эркаларда кўпроқ қайд қилинади. Пародонт касалликларининг эпидемиологик ўрганишнинг аҳамияти нафақат мазкур касалликларнинг аҳоли ўртасида у ёки бу шикастланиш даражасини аниқлаб бериш билан балки мазур кўрсаткичлар асосида тегишли кўринишда Стоматологик ёрдамни белгилаб бериш билан ҳам аҳамияти белгилаб бериллади.

Пародонт касалликлари ва тиш-жағ тизимидаги функционал бузилишларни ўрганишдаги эпидемиологик тадқиқотларнинг муҳимлиги қатор муаллифларнинг тадқиқотларида баён этилади.

Сўнги йилларда саноатнинг турли соҳаларидаги ишчиларнинг стоматологик касалликлари билан касалланиш хусусиятларининг ўрганиш анча кенг миқёсда ўрганилиб, бунда уларнинг юқори даражаси қайд этилади [22, 24].

Тадқиқот гуруҳида қатнашаётган оғиз бўшлиғи аъзолари патологиялари мавжуд туғиш ёшидаги аёллар (19-49 ёш) гача бўлган беморлар оғиз бўшлиғи аъзолари ва тиш – жағ тизими

ҳолати патологияларини аниқлашда стоматологик текширув кўрсаткичлари ўтказилди ҳам олдини олиш чоралари ишлаб чиқилиб амалиётга тадбиқ этилди.

Тадқиқот объекти. Боғот тумани - Хоразм вилоятининг жануби-шарқий қисмида жойлашган бўлиб, Гарб ва шимолда вилоятнинг Янгиарик ва Хонка туманлари билан, Амударё билан, шарқда Хозарасп тумани ва жанубда Туркменистон билан чегарадош Боғот туманида 11 нафари қишлоқ фуқаролар йиғини Бешарик, Боғот, Дехконбозор, Маданият, Найман, Хитой, Хужалик, Кизилравот, Кипчок, Кораёнтоқ, Кулонқаробог бор, маркази Боғот шаҳарчаси майдони 443 км², аҳолиси 172573 киши, шулардан болалар 0-14 ёшдагилар 51056 та 15-17 ёшдагилар 8017 та, аёллар 87051 та кишидан иборат. Ушбу аёлларнинг 45882 та нафари текшириш мобайнида фертил ёшидаги аёллар бўлиб, бу барча аёлларнинг 52.%ини ташкил этди. Туман типик қишлоқ тумани бўлиб, аграр соҳага мослашган. Тадқиқотлар Боғот тумани Бешарик қишлоғига қарашли Нурафшон ва Ашхобод маҳалла фуқаролар йиғинларига қарашли қишлоқларида доимий яшовчи фертил ёшдаги аёллар орасида ўтказилди.

Клиник материаллар таснифи. Пародонт касалликлари билан касалланган барча ўрганилган фертил ёшдаги аёллар (19-49 ёш) типик қишлоқ туманлари бўлган Боғот ва Янгибозор туманларида доимий яшаётган аёллар бўлишди (асосий гуруҳ), Урганч шаҳрида доимий истиқомат қилувчи аёллар таққослаш мақсаида ўрганилди (қиёслаш гуруҳи). Жами Боғот туманидан 986 нафар, Янгибозор туманидан 933 нафар, Урганч шаҳридан 855 нафар репродуктив ёшдаги аёллар ўрганилди, шунга мос равишда қишлоқ аҳолиси 1919 нафарни (69,18±0,88%) шаҳар аҳолиси 855 нафарни (30,82±0,88%) ташкил қилди. Туманлар ва шаҳардан олинган текширилувчилар сони бир-бирига яқин бўлиб, натижалар репрезентативлиги кўрсатиб берилди. Ўрганилган аёлларнинг ёш бўйича тақсимланиши жадвалда келтирилди.

Олинган натижалар ўрганилган фертил ёшдаги аёлларнинг ёш гуруҳлари бўйича амалий жиҳатдан бир хилда тақсимланганини кўрсатди. Бу айниқса Янгибозор тумани ва Урганч шаҳри бўйича яққол кўриниб турибди. Боғот туманида 19-28 ёшли аёлларнинг 39-49 ёшли аёллар ҳисобига нисбатан камайгани кузатилди, аммо бу ҳақиқий натижа бўлмай, тасодифий танланиш ҳосиласидир. Бу аниқланган натижа катта бўлмай рақамлар талқини ва таҳлили натижалари бўйича ҳаққоний натижалар олиш учун тўсқинлик қилмади.

Стоматологик саломатликни аниқлашда аёллар ёши билан биргаликда уларнинг бугунги кунда банд бўлган касби бўйича ҳам тақсимлаб,

ўрганиш муҳим. Шу сабабли уларни касби бўйича тақсимлаш натижалари жадвалда келтирилган.

Фертил ёшидаги аёлларда пародонт касалликлари касб бўйича тақсимланганда рақамлар бир-бирига яқин бўлиб, қишлоқ туманлари ҳамда вилоят маркази бўлган Урганч шаҳри орасида катта тафовутлар аниқланмади. Бу эса умумий республика бўйича миллатга хос минталитет бўлиб, ушбу касб вакилларининг стоматологик саломатлигига таъсир қилувчи ташқи хавф амиллари аниқланмади. Шунингдек, ўтказилган тадқиқотларда ҳам касбга доир ўзига хосликлар бўлмаганлиги сабабли биз фақат факт сифатида ушбу мутлоқ сонларнигина келтириб, фоизларни келтиришни лозим топмадик. Аммо, барибир фертил ёшдаги аёлларда вақтинча ишсизлар ва уй бекалари жуда катта миқдорда учраши эътиборли жиҳат сифатида кўрсатиб ўтилди.

Пародонт касалликлари, тиш қаттиқ тўқимаси касалликлари ва бошқа стоматологик патологик ҳолатлар шаклланиши ва ривожланишида соматик касалликларнинг ўрни бор. Ушбу масалага ойдинлик киритиш мақсадида ўрганилган репродуктив ёшдаги аёлларнинг бошидан ўтказган касалликлари ўрганилди.

Пародонт касалликлари Боғот туманида яшовчи ўрганилган аёлларда жами 2486 та патологик ҳолатлар билан касалланиш аниқланган, бу барча текширилган аёлларнинг ($n=986$) ҳар бирига 2,52 тадан касаллик тўғри келганини кўрсатган. Янгибозор тумани бўйича бу параметр 933 нафар аёлга 2083 та нозологик бирлик кузатилганини кўрсатди, бу ўртача 2,23 та касаллик ҳар бир текширилган аёлга дегани. Урганч шаҳри бўйича ўртача параметр 187 та бўлди, яъни жами ўрганилган 855 нафар аёлларда 1603 та касаллик деганидир. Кўриниб турибдики, қишлоқ туманиларида истиқомат қилувчи фертил ёшидаги аёлларда нозологик бирликлар учраш даражаси шаҳарда яшовчи шу категорияга мансуб шахсларга нисбатан кўп эканлиги аниқланди – мос равишда 2,52 ва 2,23 мартага қарши 1,87 марта. Аммо, бу ҳолат ҳам аёллар стоматологик саломатлигига хавф соладиган ҳолатлар эмас, чунки ушбу касалликлар тўғридан-тўғри оғиз бўшлиғи ҳолатига салбий таъсир этмайди. Аммо ушбу аёллар ҳолатини кўрсатувчи факт сифатида талқин этилди.

Репродуктив ёшдаги аёлларни тиббий тадқиқотларга жалб қилиш Жаҳон Тиббиёт Ассамблеясининг Хельсинки Декларацияси (Хельсинки 1964, охириги тўлдириш Сеул, 1987) асосида амалга оширилган.

Хулоса. Ушбу келтирилган маълумотлар тадқиқотларга жалб қилинган фертил ёшидаги (19-49 ёш) аёлларнинг сони, тулар жойи, ёши, касби, бошидан кечирган касалликлари тўғрисида

ахборот беради, қишлоқ туманларида ҳам бошқа ҳудудда истиқомат қилувчи беморлар билан тафовутлар катта эмаслигини кўрсатади. Клиник материални ўрганиш жараёнида барча тадқиқотларнинг рандомизацияланганлигига, гуруҳларнинг бир-бирига репрезентатив эканлигига ишонч ҳосил қилдик. Бу ўз навбатида олинган натижаларнинг ҳаққонийлиги ва қилинган хулосаларнинг асосланган эканлигини кўрсатади.

Адабиётлар:

1. Олимов С.Ш., Гаффаров С.А., Ахмадалиев Н.Н., Ахмедов А.Б. Влияние экологических факторов на состояние тканей пародонта у школьников. Журнал «Экология и развитие общества» Санкт-Петербург 2014г. 182-184 стр.
2. Kuryazov A.K., Kuryazov Sh.A., Iskandarova A.I. Immunological effectiveness of immune-and biocorrective treatment of dental diseases in pregnant women. // Central Asian Journal of medical and natural sciences. – 2024.- vol.-05.- P.-347-350.
3. Курязов А.К. ва бқ. Особенности лечения и профилактики стоматологических заболеваний у беременных. //Методические рекомендации. – Ургенч. 2010. – 15 с.
4. Курязов А.К., Олимов С.Ш. Фертил ёшидаги аёллар орасида стоматологик касалликлар аниқланиш даражаси // Тиббиёт ва инновациялар. -Тошкент, 2023. - № 3(11). - 350-366 б. (ОАК раёсатининг 2021 йил 30 апрелдаги 296/5-сонли қарори).
5. Курязов А.К., Олимов С.Ш. Фертил ёшидаги аёлларда касби ва ёшига боғлиқ соматик саломатлигини баҳолаш натижалари // Тиббиётда янги кун. - Тошкент, 2023. - №10(60). - 866-871 б.
6. Kuryazov A.K., Olimov S.Sh. The prevalence of diseases among women of fertility age. // Journal of Advanced Zoology. - 2023. - Vol. 44, Issue S-2. P. 2394-2406
7. Курязов А.К., Олимов С.Ш. Показатели ортопедического статуса женщин фертильного возраста // Stomatologiya. - Тошкент, 2023. - № 4(93). - 31-38 б.

ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ РАСПРОСТРАНЕНИЯ ЗАБОЛЕВАНИЙ ПАРОДОНТА У ЖЕНЩИН ФЕРТИЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Курязов А.К., Олимов С.Ш.

Резюме. Женщины фертильного возраста могут столкнуться с заболеваниями пародонта, уменьшить патологии органов полости рта, заболевания полости рта и десен и внедрить в клиническую практику эффективное лечение, а также методы профилактики и других видов патологий полости рта.

Ключевые слова: Состояние органов полости рта, клинико-профилактические заболевания пародонта.